УДК 37.014.5:331.2(477)"2024"

Барабаш О. А.
заступник начальника відділу освітнього інформаційного забезпечення ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, o.barabash@iea.gov.ua
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-2545-0369

Читаєва К. Г.
завідувач сектора фінансово-економічної звітності відділу освітнього інформаційного забезпечення ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, k.chitaeva@iea.gov.ua
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-0688-8269

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ОСВІТНЬОЇ СУБВЕНЦІЇ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У 2024 р.

Анотація. *Статтю присвячено аналізу використання коштів освітньої субвенції на оплату праці педагогічних працівників у 2024 р. в умовах воєнних викликів та децентралізаційних процесів в Україні. Проаналізовано нормативно-правові зміни у формулі розподілу субвенції, визначено обсяги фінансування за рівнями бюджетів і досліджено регіональні особливості освоєння коштів. Визначено частку використання коштів субвенції за рівнями бюджетів та регіонами. Розраховано середні показники заробітної плати (з нарахуваннями) педагогів, кількості ставок педагогічних працівників, розподіл ставок за рівнями бюджетів, регіонами, типами закладів. Визначено співвідношення кількості ставок учителів, які викладають предмети, та інших педпрацівників. Досліджено відмінності в рівнях заробітної плати залежно від типу закладу освіти й рівня бюджету, з якого фінансується заклад. У ході проведення дослідження виявлено дисбаланси у використанні коштів освітньої субвенції, регіональні відмінності в рівнях оплати праці та надмірну залежність заробітків освітян від обов'язкових надбавок і доплат. Зроблено висновки, що ефективність використання коштів освітньої субвенції залежить не лише від наявних фінансових ресурсів, а й від системності моніторингу, прозорості звітності та врахування поточних демографічних і воєнних ризиків. Проаналізовано обсяги коштів місцевих бюджетів територіальних громад (ТГ), які впродовж року були спрямовані на виплату заробітної плати педагогічним працівникам. Визначено, що більше половини ТГ (62,82 %) здійснювали такі виплати. Запропоновано напрями вдосконалення фінансового забезпечення освіти, серед яких: оптимізація формули розподілу субвенції, мережі ЗЗСО та створення механізмів для активного використання стимулюючих доплат педпрацівникам.*

Ключові слова: *загальна середня освіта, освітня субвенція, оплата праці, педагогічні працівники, заробітна плата, місцевий бюджет, фінансування.*

JEL classification: C52, H41,H52, I22, I28.

DOI: 10.32987/2617-8532-2025-4-69-82.

Упродовж останніх 10 років система фінансування загальної середньої освіти в Україні зазнала суттєвих змін у контексті реформ децентралізації. Передача повноважень на місцевий рівень, поява нових інструментів фінансування, зокрема запровадження освітньої субвенції з державного бюджету для забезпечення заробітної плати педагогічним працівникам та розподілу цих коштів між місцевими бюджетами за допомогою формули, що посилило роль територіальних громад (ТГ). Незважаючи на пози-

© Барабаш О. А., Читаєва К. Г., 2025

тивні зрушення в цій сфері, зберігається низка проблем, серед яких: нерівномірність розподілу фінансових ресурсів, недостатня спроможність окремих громад щодо забезпечення додаткового фінансування заробітних плат учителів із власних бюджетів, надмірна витратність шкільної мережі в сільській місцевості за наявності малокомплектних шкіл (до 45 учнів) тощо.

Розв'язання цих проблем потребує комплексного підходу, що поєднує ефективну державну політику, розвиток партнерських відносин між державними та місцевими органами влади, а також залучення додаткових фінансових ресурсів. У наукових дослідженнях останніх років активно обговорюються переваги й ризики фінансової автономії закладів освіти, проте досі відсутня єдина, узгоджена модель її реалізації.

Проблематика фінансування закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) активно досліджується українськими науковцями. Так, у колективній монографії під редакцією С. Лондара [1] розкрито концептуальні підходи до фінансування освітньої системи, висвітлено міжнародний досвід і механізми розподілу субвенцій. В. Лойко, К. Поздєєва та С. Маляр [2] розглядають теоретико-методичні засади функціонування механізму фінансування ЗЗСО й наголошують на недостатності бюджетних ресурсів для забезпечення якісної освіти.

Науковці І. Чуй та Б. Павлюк провели ґрунтовний аналіз системи фінансування освіти України в умовах воєнного стану й бюджетної економії [3]. Дослідники зазначають: попри зростання абсолютних видатків на освіту їхня частка у ВВП має тенденцію до зниження, що суперечить законодавчо встановленим вимогам щодо мінімального рівня фінансування галузі. Велику увагу під час аналізу було приділено освітній субвенції як ключовому інструменту забезпечення заробітної плати педагогічних працівників, що надають загальну середню освіту, а також ролі місцевих бюджетів у фінансуванні оновлення матеріально-технічної бази ЗЗСО та підвищення кваліфікації вчителів. Також автори наголошують, що такі зміни, як обмеження державного фінансування, скорочення освітніх програм і зменшення державного замовлення на підготовку фахівців, призвели до звуження доступу громадян до безкоштовних освітніх послуг, особливо у сфері вищої освіти. Водночас науковці запропонували напрями вдосконалення фінансового забезпечення галузі, зокрема перехід від дотацій до інвестування в освіту, активне залучення приватних і міжнародних ресурсів, упровадження пільгового кредитування та грантових механізмів для здобувачів освіти [3].

А. Рамський розглянув особливості формування механізмів фінансового забезпечення шкіл в умовах децентралізації [4], зробивши акцент на багатоканальності фінансування ЗЗСО, де провідну роль відіграють державний і місцеві бюджети, освітня субвенція, а також додаткові надходження у вигляді платних послуг, благодійної допомоги або грантів. Ним окреслено такі проблеми фінансування, як-от: низька фінансова спроможність ТГ, неефективність управління ресурсами, існування малокомплектних шкіл та висока вартість освітніх послуг у сільській

місцевості за заниженої якості. Ці виклики підтверджуються статистичними даними: витрати на одного учня в сільській школі перевищують аналогічні витрати в міських закладах майже в півтора раза, проте результати навчання є нижчими [4].

Науковець також підкреслює значення піклувальних рад для забезпечення прозорості фінансових процесів та залучення додаткових джерел. Окремий блок його дослідження присвячено аналізу переваг і ризиків фінансової автономії ЗЗСО. З одного боку, вона відкриває можливості для ефективнішого використання коштів, самостійного управління ресурсами та створення бюджету розвитку; з другого – є ризики, пов'язані з неготовністю керівників до фінансового менеджменту та ймовірністю зниження дисципліни у використанні коштів [4].

На думку А. Рамського, запровадження повної фінансової автономії шкіл є передчасним. Перспективними напрямами вдосконалення механізмів фінансування визначено: удосконалення формули розподілу освітньої субвенції, розвиток державно-громадського партнерства на засадах співфінансування, а також поступове оновлення законодавчої бази з урахуванням європейського досвіду.

Нами проведено дослідження особливостей фінансування заробітних плат педагогічних працівників, які надають загальну середню освіту в закладах України, протягом 2017–2022 рр. [5]. При цьому основну увагу приділено використанню коштів освітньої субвенції та впливу воєнного стану на функціонування освітньої сфери. Досліджено динаміку касових видатків освітньої субвенції, чисельність учнів і педагогічних працівників, кількість ставок у різних регіонах. Результати показали, що обсяги видатків у досліджуваному періоді зросли майже вдвічі, проте у 2022 р. спостерігалося скорочення кількості педагогічних ставок більш ніж на 5 % і контингенту учнів, спричинене війною, внутрішньою й зовнішньою евакуацією населення. Особливо це помітно в областях, які постраждали від активних бойових дій, окупації територій.

У ході дослідження було розраховано середні показники витрат на одного учня, наповнюваність класів, заробітну плату педагогів за рахунок освітньої субвенції. Виявлено значні регіональні відмінності як у рівнях фінансування, так і у вартості навчання одного учня. Також проаналізовано обсяги накопичених залишків коштів освітньої субвенції в бюджетах ТГ і визначено причини їх появи, серед яких зменшення надбавок і доплат учителям, оплата вимушеного простою 2/3 посадового окладу тощо [5].

Зроблено висновки, що ефективність використання коштів освітньої субвенції залежить не лише від обсягів фінансування, а й від системності моніторингу, прозорості звітності та врахування демографічних і воєнних ризиків. А також наголошено на необхідності вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення та посилення контролю з боку держави й органів місцевого самоврядування за використанням коштів [5].

Аналіз наукових публікацій показує, що фінансування ЗЗСО в Україні залишається складним і багаторівневим процесом. Дослідники одностайно підкреслюють необхідність

удосконалення механізмів розподілу освітньої субвенції, підвищення фінансової спроможності громад і розширення позабюджетних джерел. Водночас дискусійним залишається питання фінансової автономії ЗЗСО, що потребує як адаптації законодавчої бази, так і вивчення міжнародного досвіду.

Метою нашого дослідження є аналіз сучасного стану фінансування оплати праці педагогічних працівників ЗЗСО в Україні, виявлення ключових проблем та визначення перспективних напрямів їх розв'язання. Інформаційною базою дослідження слугували дані департаментів / управлінь освіти і науки обласних та Київської міської державних (військових) адміністрацій, надані директорату стратегічного планування та відновлення Міністерства освіти і науки України.

У 2024 р. для розподілу коштів освітньої субвенції між ТГ було оновлено нормативно-правову базу та формулу розподілу обсягу освітньої субвенції [6], а саме:

– у розрахунках використано чисельність учнів, які здобувають загальну середню освіту в закладах різного типу (ЗЗСО, спеціальних і спеціалізованих ЗЗСО, дитячих будинках, навчально-реабілітаційних центрах (НРЦ), закладах професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О) та фахової передвищої освіти (ЗФПВО), інклюзивно-ресурсних центрах (ІРЦ)), станом на 1 жовтня року, що передує бюджетному періоду, тобто станом на 01.10.2023 р.;

– для всіх ТГ застосовано понижувальний коефіцієнт 0,89 до обсягу освітньої субвенції для всіх місцевих бюджетів і приватних закладів (за винятком оплат простою);

– використано розрахункову наповнюваність класів, визначену для розрахунків на 2022 р.;

– враховано навчальний план без додаткових годин для учнів ЗЗСО, передбачених для факультативів, індивідуальних занять, окремих предметів тощо, коефіцієнти приведення кількості годин навчального плану змінено відповідно;

– збільшено частину субвенції, виділеної для оплати простою, враховуючи середньомісячні зарплати, матеріальну допомогу на оздоровлення, дні відпустки й нарахування соціального внеску;

– до розрахунку субвенції включено тільки ті приватні заклади, які виявили намір отримувати субвенцію, подали необхідні дані й мали певну мінімальну чисельність учнів понад 25 осіб (окрім початкових шкіл).

Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» [7], на освітню субвенцію заплановано бюджетні кошти в розмірі 103,162 млрд грн, із них для резерву – 433,392 млн грн. Упродовж 2024 р. розпорядчими актами Кабінету Міністрів України (КМУ) було здійснено чотири перерозподіли обсягів освітньої субвенції між місцевими бюджетами [8–11], а також розподіл резерву та окремих видатків, запланованих у державному бюджеті для Міністерства освіти і науки України на 2024 р. [12].

На кінець 2024 р. обсяг освітньої субвенції, розподілений між місцевими бюджетами, сягнув значної суми – 104,183 млрд грн. Найбільше коштів було передбачено для бюджетів міських ТГ – понад 52,5 млрд грн. Обласні бюджети отримали 10,3 млрд грн, бюджети селищних громад – 18,164

млрд грн, сільських ТГ – 16,674 млрд грн. Для бюджету міста Києва остаточна сума субвенції сягнула 6,475 млрд грн.

У 2024 р. місцевими бюджетами на оплату праці педагогічних працівників, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти, було використано (касові видатки) понад 100,3 млрд грн, що в цілому по Україні становило 95,3 % від запланованого обсягу та залишку субвенції минулих періодів станом на 1 січня 2024 р. Лідерами за ефективністю використання коштів освітньої субвенції стали місцеві бюджети Чернівецької (98,3 %), Волинської (98 %) й Тернопільської (98,2 %) областей (рис. 1); у ТГ цих областей майже повністю освоєно виділені кошти – понад 98 %. Схожі показники продемонстрували ТГ Івано-Франківської (98 %), Кіровоградської (98 %), Рівненської (97,8 %), Чернігівської (98,7 %) та низки інших областей, де план і фактичні видатки практично збіглися.

Найменші показники використання коштів освітньої субвенції спостерігаються в Запорізькій (89,3 %), Донецькій (86,8 %), Херсонській (79,5 %) та Луганській (77,2 %) областях, що можна пояснити активними бойовими діями в цих регіонах, наявністю прифронтових територій, міграцією населення й дітей у безпечніші місця тощо.

Згідно з наданою департаментами / управліннями освіти і науки обласних та Київської міської державних (військових) адміністрацій інформацією, у 2024 р. середньомісячна кількість ставок педагогічних працівників, які надають послуги у сфері загальної середньої освіти, становила 478 090,83 од. Найбільше ставок спостерігається в закладах міських ТГ – понад 255,5 тис. од. (53,5 % від загальної кількості). Далі за рейтингом ідуть заклади селищних громад – 87,6 тис. ставок (18,3 %), заклади сільських громад – 76,5 тис. ставок (16 %), столичні заклади – 30,1 тис. ставок (6,3 %) і заклади, що фінансуються з обласних бюджетів, – 28,2 тис. ставок (5,9 %).

Абсолютна більшість педагогічних ставок, які фінансуються за рахунок освітньої субвенції, припадає на ЗЗСО – понад 442 тис. ставок, що становить більш ніж 92 % від загальної кількості. І це закономірно, адже саме ЗЗСО залишаються основною ланкою загальноосвітньої системи України. У спеціальних ЗЗСО зафіксовано 10,7 тис. ставок (2,23 %); далі за ранжуванням ідуть ЗП(ПТ)О – 6,9 тис. ставок (1,44 %), спеціалізовані ЗЗСО – 5,2 тис. ставок (1,08 %), НРЦ для дітей з ООП – 5,1 тис. ставок (1,06 %), ЗФПВО – 4,2 тис. ставок (0,89 %), ІРЦ – 3,9 тис. ставок (0,82 %). Найменше ставок педагогічних працівників припадає на дитячі будинки – лише 165 од. (0,03 %), що пояснюється процесами реорганізації мережі таких закладів.

У 2024 р. у закладах, що забезпечують здобуття загальної середньої освіти, найбільше середньомісячних ставок педагогічних працівників налічувалось у великих промислових і густонаселених регіонах, таких як Львівська (7,8 % від загальної кількості), Дніпропетровська (7,2 %), Одеська (6,3 %) області та м. Київ (6,3 %) (рис. 2). Найменші значення цього показника зафіксовано в областях, де ведуться активні бойові дії, які мають тимчасово окуповані території та найнижчі безпекові по-

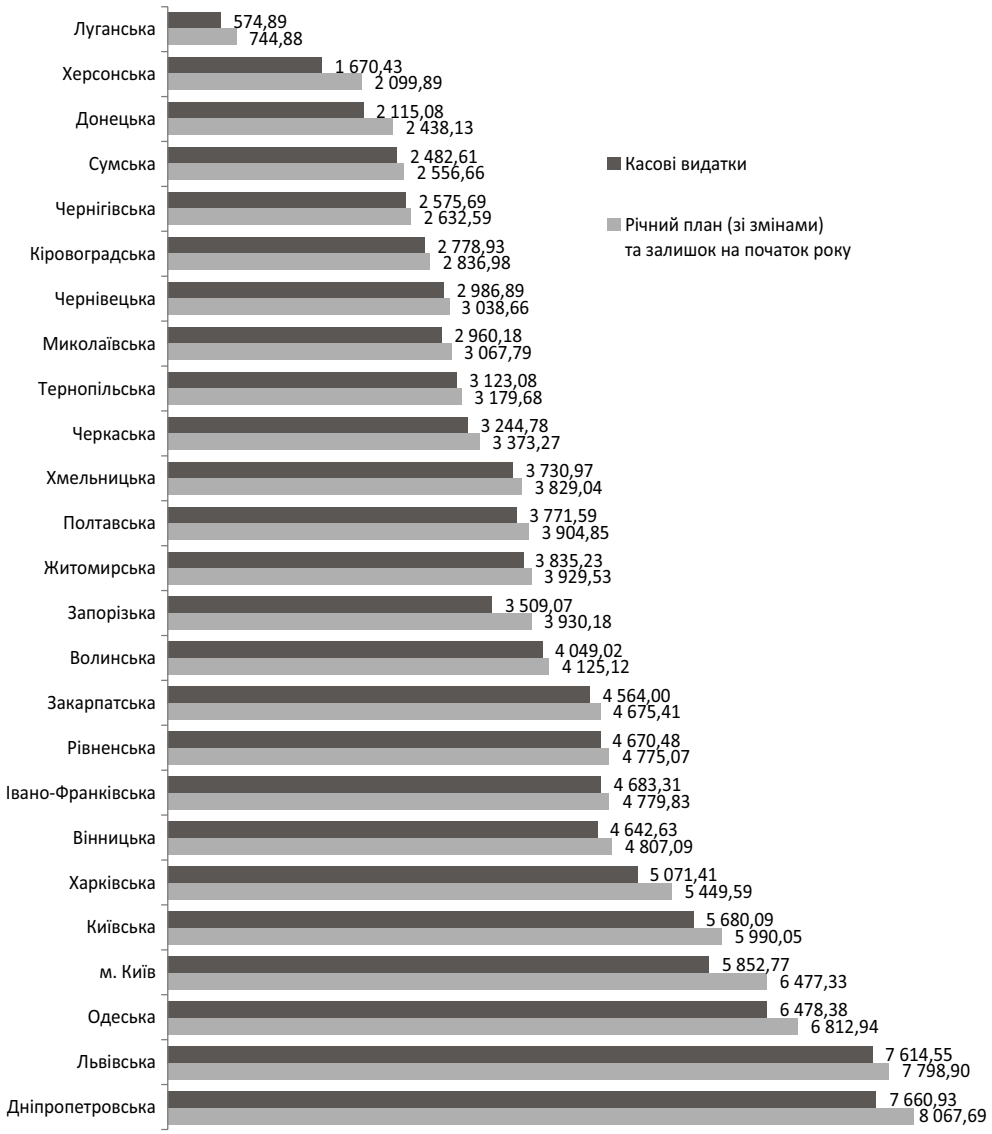

Рис. 1. **Використання коштів освітньої субвенції на оплату праці педагогічних працівників у розрізі регіонів,** *млн грн*

Побудовано авторами за даними департаментів / управлінь освіти і науки обласних та Київської міської державних (військових) адміністрацій [7–12].

казники, – Луганській (0,6 %), Херсонській (1,9 %), Донецькій (0,1 %) і Сумській (2,6 %).

Розподіл середньомісячних ставок педагогічних працівників між учителями, які викладають уроки, та іншими педагогічними працівниками в цілому по Україні виглядає так: 77,7 і 22,3 % відповідно. Такий баланс характерний практично для всіх областей, а відхилення в межах кількох відсотків свідчать про специфіку регіональних систем освіти. Так, у Харківській, Донецькій, Херсонській,

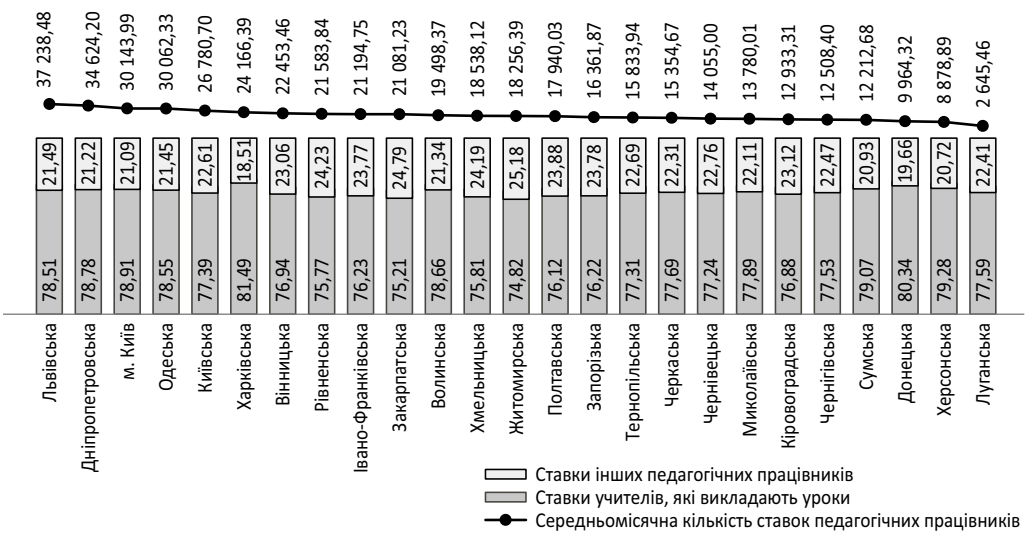

Рис. 2. **Розподіл середньомісячної кількості ставок педагогічних працівників на ставки учителів, які викладають уроки, та інших педпрацівників у розрізі регіонів,** *од., %*

Побудовано авторами за даними департаментів / управлінь освіти і науки обласних та Київської міської державних (військових) адміністрацій.

Сумській областях частка вчителів-предметників є вищою. Водночас це регіони, що зазнали серйозних викликів через війну. Відтік населення з цих областей та зменшення мережі закладів освіти могли призвести до того, що залишкове навантаження лягло переважно на вчителів.

У Житомирській, Закарпатській, Рівненській і Хмельницькій областях зафіксовано найменші частки ставок учителів, які викладають предмети. Це може означати, що в цих областях виникла більша потреба в інших педагогічних посадах, таких як асистенти в інклюзивних класах, педагоги-організатори, психологи, вихователі тощо.

У ході аналізу даних, отриманих від департаментів / управлінь освіти і науки обласних та Київської міської державних (військових) адміністрацій, нами розраховано середню заробітну плату (з нарахуваннями) педагогічних працівників у сфері загальної середньої освіти України, яка становила 17 489 грн. Вищу за середню зарплату по країні зафіксовано в закладах освіти, що фінансуються з обласних бюджетів (19 327 грн, на 10,5 % вище) та бюджетів сільських ТГ (17 977 грн, на 2,8 %). А для закладів інших рівнів бюджетів ця зарплата була меншою за середню в Україні, а саме: у бюджетах міських ТГ – 17 322 грн (на 0,5 % менше), селищних ТГ – 17 108 грн (на 1 %) та бюджеті м. Києва – 16 180 грн (на 7,5 %).

Слід зазначити, що розмір середньої заробітної плати педагогічних працівників також істотно залежить від того, у закладах якого типу вони працюють (таблиця).

Як свідчить наведена інформація, у ЗЗСО зафіксовано зарплату педпрацівників, меншу за середню по країні на 0,95 %, у дитячих будинках – на 0,48 %. В інших типах закладів середня заробітна плата була вищою

Таблиця

Регіональний аналіз середньої заробітної плати (з нарахуваннями) педагогічних працівників за кошти освітньої субвенції за типами закладів освіти, *грн*

Регіон	Зведена	За типами закладів							
		ЗЗСО	спеціальні ЗЗСО	спеціалізовані ЗЗСО	дитячі будинки	НРЦ	ЗП(ПТ)О	ЗФПВО	ІРЦ
Вінницька обл.	17 231	17 110	17 370	17 761	–	18 627	18 235	16 210	25 536
Волинська обл.	17 305	17 189	18 735	17 498	–	18 835	18 996	17 334	22 754
Дніпропетровська обл.	18 438	18 394	19 720	19 078	–	18 751	18 004	17 043	21 452
Донецька обл.	17 689	17 534	20 179	–	–	11 014	18 153	19 335	22 069
Житомирська обл.	17 506	17 313	20 333	17 887	–	20 172	20 353	19 757	21 752
Закарпатська обл.	18 041	17 940	18 877	21 479	18 563	21 737	19 116	19 301	25 665
Запорізька обл.	17 872	17 648	19 584	18 438	–	21 066	19 084	18 932	22 325
Івано-Франківська обл.	18 414	18 373	19 644	17 056	–	17 853	18 209	20 453	21 862
Київська обл.	17 675	17 502	20 691	23 107	18 375	23 813	21 232	20 018	21 377
Кіровоградська обл.	17 906	17 513	22 274	25 405	26 200	17 780	21 265	19 739	22 192
Луганська обл.	18 188	18 005	-	25 321	–	-	20 258	16 839	23 162
Львівська обл.	17 040	16 730	21 827	21 153	14 436	20 376	20 890	19 916	25 312
Миколаївська обл.	17 901	17 905	17 414	14 750	–	-	16 830	19 204	26 069
Одеська обл.	17 972	17 904	19 224	13 344	15 234	19 089	18 688	16 343	25 443
Полтавська обл.	17 519	17 458	16 789	17 489	–	19 739	17 114	16 659	25 243
Рівненська обл.	18 032	17 866	20 369	21 283	–	18 467	19 442	18 461	21 458
Сумська обл.	16 940	16 630	18 811	17 470	22 861	19 000	20 461	25 435	27 402
Тернопільська обл.	16 437	16 167	17 750	19 657	–	19 533	23 078	16 474	22 064
Харківська обл.	17 488	17 229	21 213	20 531	–	20 438	18 991	20 212	23 986
Херсонська обл.	15 678	15 754	9 449	19 619	–	10 434	14 777	18 079	17 414
Хмельницька обл.	16 772	16 506	21 023	20 318	19 815	20 246	19 403	16 488	23 824
Черкаська обл.	17 610	17 495	19 516	19 158	15 042	17 711	18 329	18 641	22 074
Чернівецька обл.	17 710	17 606	17 490	16 001	17 410	16 407	18 778	26 407	22 491
Чернігівська обл.	17 160	16 902	20 511	18 949	–	19 377	20 732	20 772	21 842
м. Київ	16 180	15 929	18 378	17 278	–	16 513	23 261	18 602	17 618
УКРАЇНА	17 489	17 323	19 253	18 664	17 406	19 030	19 486	18 700	23 032

Примітка.

– значення перевищує або дорівнює середньому по Україні.
– значення є нижчим від середнього по Україні.

Складено авторами на підставі виконаних розрахунків.

за середню, а саме: у спеціалізованих ЗЗСО – на 6,72 %, у ЗФПВО – на 6,93 %, у НРЦ – на 8,81 %. Найістотніше перевищення середньої заробітної плати зафіксовано в спеціальних ЗЗСО (на 10,08 %), ЗП(ПТ)О (на 11,42 %) та ІРЦ (на 31,71 %).

Аналіз даних за регіонами й типами закладів, наведений у таблиці, змальовує доволі контрастну картину. Так, у всіх типах закладів освіти Волинської області зарплати педагогів нижчі за відповідні середні по Україні. Натомість у Київській та Луганській областях ситуація протилежна: майже за всіма категоріями (виняток становить лише один тип закладів) зарплати перевищують загальноукраїнський рівень. Водночас Закарпатська, Кіровоградська, Львівська, Харківська й Чернігівська області демонструють стабільно високі результати, педагоги в цих регіонах у шести з восьми типів закладів отримують більшу за середню по країні зарплату.

Дослідження складових заробітної плати українських педагогів засвідчили, що майже її половину становлять різного роду доплати й

надбавки, як-от: надбавки та доплати обов'язкового характеру, у т. ч. надбавка за престижність; надбавки, що мають стимулюючий характер; премії; допомога на оздоровлення; грошова допомога; надбавка до 50 % посадового окладу на територіях можливих бойових дій; надбавка до 100 % посадового окладу на територіях активних бойових дій; інші види заробітної плати. Загалом по країні їхня частка дорівнювала 47,3 % від місячного заробітку. У розрізі рівнів бюджетів ситуація виглядає так: найбільше доплат отримують педагоги сільських ТГ (49,86 %), а найменше – міських ТГ (46,32 %). У столиці цей показник становить 48 %, у селищних ТГ – 47,7 %, а в обласних бюджетах – трохи нижче середнього, 47,09 %. Основні складові зарплати педпрацівників у регіональному розрізі відображено на рис. 3.

Як показує структура педагогічних зарплат по Україні, левову частку доплат і надбавок становили обов'язкові виплати, зокрема надбавка за престижність, що в середньому дорівнює майже третині всіх доплат (29,5 %). На другому місці – інші види заробітку (7,98 %), далі йдуть премії (3,51 %), допомога на оздоровлення (3,5 %) і грошова допомога (2,1 %). А от стимулюючі надбавки, які мали б спонукати педагогів до якіснішої роботи, залишаються на маргінесі – лише 0,64 % у структурі зарплати.

На особливу увагу заслуговує надбавка за престижність. У середньому по країні вона становила 15,05 % від окладу. Проте в Києві ця надбавка є рекордною – майже чверть окладу (24,46 %). Високі доплати за престижність отримують також освітяни Львівщини (18,31 %), Херсонщини (17,65 %), Запоріжжя (17,41 %), Харківщини (16,99 %) й Луганщини (16,12 %).

Водночас у низці регіонів ці доплати залишаються мінімальними.

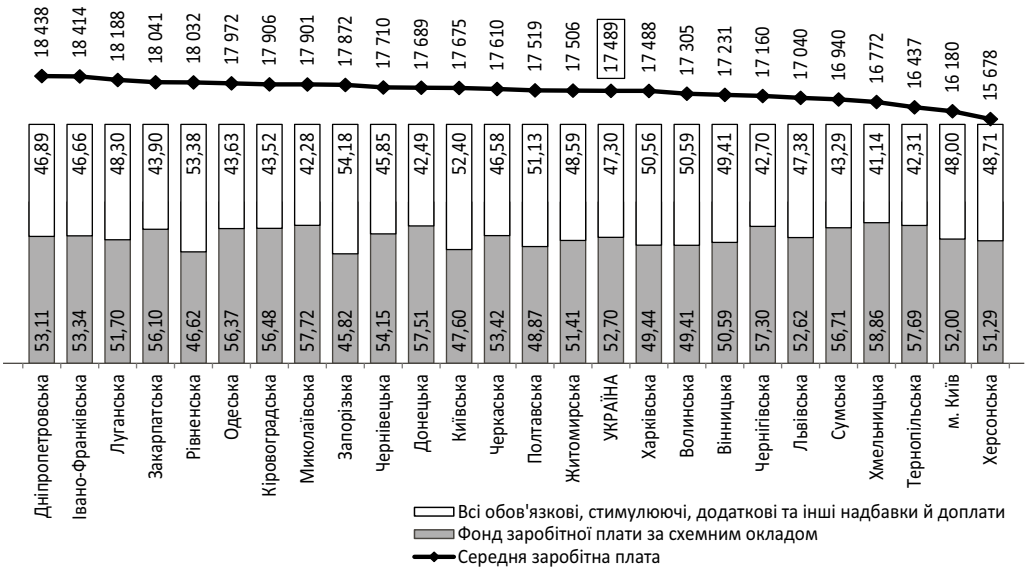

Рис. 3. **Основні складові нарахованої заробітної плати та середня місячна заробітна плата (з нарахуваннями) педпрацівників у розрізі регіонів,** *%, грн*

Побудовано авторами на підставі виконаних розрахунків.

Так, у Тернопільській області надбавка за престижність становить лише 10,38 %, у Чернівецькій – 11,03 %, Вінницькій – 11,37 %, Сумській області – 11,79 %.

Такий розрив означає, що нарахування надбавки за престижність педагогічної праці в Україні залишається нерівномірним – від майже символічних доплат у регіонах до рекордних у столиці.

У 2024 р. більш ніж половина ТГ України долучилися до фінансування доплат до зарплат педагогів із власних бюджетів. Так, із 1 463 ТГ 919 (62,82 %) додатково профінансували 45 тис. ставок на загальну суму 8,18 млрд грн (із нарахуваннями). Якщо порівняти ці витрати з обсягом освітньої субвенції з державного бюджету України, то вони становлять лише 8,15 % від касових видатків на оплату праці (з нарахуваннями) із коштів освітньої субвенції.

Найбільше коштів на зарплату вчителів забезпечили бюджети м. Києва (майже 2,45 млрд грн, що сягнуло рекордної частки 41,81 % від касових видатків із субвенції міста) та міських ТГ (понад 3,3 млрд грн, або 6,32 % від обсягу касових видатків міст). Дещо менші, але також чималі витрати зафіксовано в обласних бюджетах – 1,36 млрд грн (20,81 %). Значно скромніші ресурси змогли виділити бюджети селищних ТГ (528,01 млн грн, 2,88 %) і сільських ТГ (484,86 млн грн, 2,94 %).

У регіональному розрізі найбільші видатки з місцевих бюджетів на оплату праці педагогів зафіксовано в столиці (рис. 4). Високі показники також продемонстрували бюджети Львівської (15,56 %), Полтавської (13,84 %) та Волинської (12,49 %) областей.

Водночас найменші суми було виділено з бюджетів Сумської (1,27 %), Луганської (6,05 %), Дніпропетровської (0,64 %) й Миколаївської (1,91 %) областей. Утім, ці області мають у своєму складі території з низьким безпековим рівнем, а також тимчасово окуповані та набли-

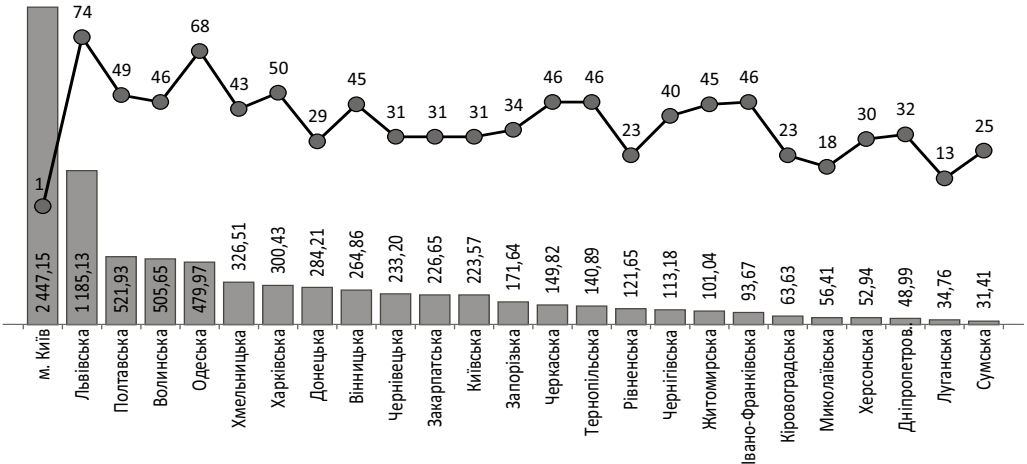

Рис. 4. **Обсяг касових видатків із місцевих бюджетів та кількість ТГ, що забезпечили фінансування заробітної плати педпрацівників за рахунок місцевих бюджетів, у розрізі регіонів,** *млн грн, од.*

Побудовано авторами на підставі виконаних розрахунків.

жені до місць ведення активних бойових дій.

Усі 74 ТГ (100 %) Львівської області забезпечили доплати педагогам із власних коштів. Високі значення цього показника спостерігаються в Харківській (87,72 % ТГ), Волинській (83,64 %), Тернопільській (82,14 %) і Полтавській (80,33 %) областях. Водночас у Миколаївській, Рівненській та Дніпропетровській областях цей показник не перевищує 37 % ТГ.

Виконаний нами ґрунтовний аналіз розподілу та використання коштів освітньої субвенції за 2024 р. дає підстави для таких висновків:

1. У 2024 р. у Державному бюджеті України для забезпечення заробітної плати педагогічних працівників закладів, що надають загальну середню освіту, було заплановано бюджетні кошти для освітньої субвенції в обсязі 103,162 млрд грн. Упродовж 2024 р. КМУ здійснено декілька перерозподілів цих коштів між бюджетами ТГ, а наприкінці року між місцевими бюджетами було розподілено резерв субвенції та кошти, передбачені для певних загальнодержавних видатків на освіту. У результаті, наприкінці року обсяг освітньої субвенції становив 104,183 млрд грн.

Бюджетами ТГ на оплату праці педпрацівників (із нарахуваннями) було витрачено (касові видатки) 100,3 млрд грн, що в цілому по Україні сягнуло 95,3 % від запланованого обсягу та залишків освітньої субвенції минулих періодів на 1 січня 2024 р. Регіональний аналіз використання коштів субвенції довів, що в більшості регіонів вони використовуються майже повністю в межах від 90,4 до 98,3 %, за винятком областей, які зазнають впливу військових дій, де частка використання перебуває в межах від 77,2 до 89,3 %.

2. Основна частина ставок педагогічних працівників припадає на ЗЗСО, що підтверджує їхню ключову роль у системі загальної середньої освіти. За рівнями ТГ більш ніж половина ставок педагогів зафіксована в закладах міських ТГ. А заклади сільських і селищних ТГ забезпечують третину кадрового потенціалу середньої освіти. Співвідношення кількості ставок учителів, які викладають предмети, та інших педагогічних працівників є відносно стабільним та в цілому по Україні становить 77,7 і 22,3 % відповідно.

3. Середня місячна заробітна плата (з нарахуваннями) педагогічних працівників, які надають загальну середню освіту, у 2024 р. становила 17 489 грн. Найвищу заробітну плату зафіксовано в ІРЦ (23 032 грн) і спеціальних ЗЗСО (19 253 грн), що свідчить про посилення підтримки педагогів, які працюють із дітьми з особливими освітніми потребами. А найменшу зарплату вчителів зафіксовано в ЗЗСО (17 486 грн).

4. Близько 47 % заробітної плати педагогів формується за рахунок надбавок і доплат. Майже третину всіх доплат становить надбавка за престижність професії – 29,5 %, а на стимулюючі надбавки, які застосовуються для мотивування педагогів до надання якісних освітніх послуг, у структурі зарплати припадає лише 0,64 %. Як бачимо, система стимулювання учителів не спрацьовує, стимулюючі виплати фактично нівельовано. Це може бути спричинено недостатніми обсягами субвенції для

забезпечення виплати окладів і доплат обов'язкового характеру.

5. Активність місцевих бюджетів у фінансуванні оплати праці педагогів істотно різниться: західні області та м. Київ демонструють найвищий рівень підтримки, тоді як східні й південні регіони відстають. Причиною цього можуть бути невеликі фінансові надходження до бюджетів сільських і селищних ТГ, а також першочергове спрямування місцевих коштів на вирішення безпекових питань.

Проведене нами дослідження доводить, що освітня субвенція залишається головним механізмом підтримки ЗЗСО, проте її використання не завжди ефективне. Зарплата педагогів є надто залежною від наявності обов'язкових надбавок і доплат, регіональні дисбаланси у фінансуванні з місцевих бюджетів зберігаються. Наразі в Україні залишається потреба в модернізації системи фінансового забезпечення загальної середньої освіти, а також у моніторингу використання цих коштів.

Список використаних джерел

1. Удосконалення фінансування системи освіти України як передумова успішного реформування : монографія [Електронний ресурс] / за ред. С. Л. Лондара ; ДНУ «Інститут освітньої аналітики». Київ, 2021. 274 с. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/monograph_20212_fin.pdf.

2. *Лойко В. В., Поздєєва К. В., Маляр С. А.* Теоретико-методичні засади та проблеми функціонування механізму фінансування закладів загальної середньої освіти. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій.* 2020. Т. 1. № 5. С. 68–78. DOI: http://doi.org/10.32750/2020-0106.

3. *Чуй І. Р., Павлюк Б. О.* Удосконалення фінансування системи освіти в Україні як передумова успішного реформування. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Сер. : Економічні науки.* 2024. № 75. С. 65–73. DOI: https://doi.org/10.32782/2522-1205-2024-75-09.

4. *Рамський А. Ю.* Фінансування закладів загальної середньої освіти: сучасний стан, проблеми та перспективи. *Український журнал прикладної економіки та техніки.* 2023. Т. 8. № 2. С. 236–240. DOI: https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-2-34.

5. *Гапон В. В., Барабаш О. А., Читаєва К. Г.* Інформаційні підходи до аналізу використання коштів освітньої субвенції на оплату праці педагогічних працівників. *Освітня аналітика України*. 2023. № 3 (24). С. 56–72. DOI: https://doi.org/10.32987/2617-8532-2023-3-56-72.

6. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 р. № 6 і від 27 грудня 2017 р. № 1088 : постанова Кабінету Міністрів України від 05.03.2024 № 245. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/245-2024-%D0%BF#Text.

7. Про Державний бюджет України на 2024 рік : Закон України від 09.11.2023 № 3460-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#n244.

8. Про перерозподіл обсягу освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам у 2024 році : розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.03.2024 № 211-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2024-%D1%80#Text.

9. Про перерозподіл обсягу освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам у 2024 році : розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.06.2024 № 543-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543-2024-%D1%80#Text.

10. Про перерозподіл обсягу освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам у 2024 році : розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.09.2024 № 850-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2024-%D1%80#Text.

11. Про перерозподіл обсягу освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам у 2024 році : розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.11.2024 № 1166-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1166-2024-%D1%80#Text.

12. Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству освіти і науки на 2024 рік, розподіл резерву освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам у 2024 році : розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.12.2024 № 1324-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1324-2024-%D1%80#Text.

Olena Barabash
SSI "Institute of Educational Analytics", Kyiv, Ukraine, o.barabash@iea.gov.ua
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-2545-0369

Kateryna Chytaieva
SSI "Institute of Educational Analytics", Kyiv, Ukraine, k.chitaeva@iea.gov.ua
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-0688-8269

ANALYSIS OF THE USE OF EDUCATION SUBVENTION FUNDS FOR THE REMUNERATION OF TEACHING STAFF IN 2024

Abstract. *The article is devoted to the analysis of the use of education subvention funds for the remuneration of teaching staff in 2024 under wartime challenges and ongoing decentralisation processes in Ukraine. We analysed the regulatory changes in the subvention distribution formula, identified funding volumes across budget levels, and explored regional characteristics of fund utilisation. The share of subvention funds used by budget level and region was determined. Average indicators of teachers' salaries (including payroll charges), the number of teaching staff positions, and the distribution of these positions by budget level, region, and type of educational institution were calculated. The ratio between the number of full-time equivalent positions held by teachers of academic subjects and other pedagogical staff was identified. Differences in salary levels depending on the type of educational institution and the budget level from which the institution is funded were analysed. The study revealed imbalances in the use of education subvention funds, regional disparities in wage levels, and an excessive dependence of teachers' income on mandatory allowances and supplements. We conclude that the efficiency of subvention fund utilisation depends not only on available financial resources but also on systematic monitoring, transparent reporting, and the consideration of demographic and wartime risks currently present in Ukraine. The analysis also examined the amounts of local budget funds of territorial communities (TCs) allocated throughout the year for teachers' remuneration. It was determined that more than half of TCs (62.82 percent) made such payments. The authors propose directions for improving the financial provision of education, including optimising the subvention distribution formula, adjusting the network of general secondary education institutions, and creating mechanisms to encourage more active use of incentive payments for teaching staff.*

Keywords: *general secondary education, education subvention, remuneration, teaching staff, salary, local budget, financing.*

References

1. Londar, S. L. (Ed.). (2021). *Improving the financing of Ukraine's education system as a prerequisite for successful reform*. Kyiv. Retrieved from https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/monograph_20212_fin.pdf [in Ukrainian].

2. Loiko, V., Pozdieieva, K., & Maliar, S. (2020). Theoretical and methodological bases and problems of functioning the mechanism of financing institutions of general secondary education. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation, 1*(5), 68-78. DOI: http://doi.org/10.32750/2020-0106 [in Ukrainian].

3. Chuy, I. R., & Pavluk, B. O. (2024). Improving the financing of the education system in Ukraine as a prerequisite for successful reform. *Herald of LUTE. Series: Economic sciences, 75*, 65-73. DOI: https://doi.org/10.32782/2522-1205-2024-75-09 [in Ukrainian].

4. Ramskyi, A. (2023). Financing of general secondary education institutions: current state, problems and prospects. *Ukrainian Journal of Applied Economics and law, 8*(2), 236-240. DOI: https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-2-34 [in Ukrainian].

5. Gapon, V., Barabash, O., & Chytaieva, K. (2023). Information approaches to analyzing the use of educational subvention funds for the salaries of pedagogical staff. *Educational Analytics of Ukraine, 3(24),* 56-72. DOI: https://doi.org/10.32987/2617-8532-2023-3-56-72 [in Ukrainian].

6. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). *On Amendments to Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 6 of January 14, 2015, and No. 1088 of December 27, 2017* (Resolution No. 245, March 5). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/245-2024-%D0%BF#Text [in Ukrainian].

7. Verkhovna Rada of Ukraine. (2023). *On the State Budget of Ukraine for 2024* (Act No. 3460-IX, November 9). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#n244 [in Ukrainian

8. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). *On the redistribution of the volume of educational subvention from the state budget to local budgets in 2024* (Resolution No. 211-p, March 8). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2024-%D1%80#Text [in Ukrainian].

9. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). *On the redistribution of the volume of educational subvention from the state budget to local budgets in 2024* (Resolution No. 543-p, June 13). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543-2024-%D1%80#Text [in Ukrainian].

10. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). *On the redistribution of the volume of educational subvention from the state budget to local budgets in 2024* (Resolution No. 850-p, September 6). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2024-%D1%80#Text [in Ukrainian].

11. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). *On the redistribution of the volume of educational subvention from the state budget to local budgets in 2024* (Resolution No. 1166-p, November 26). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1166-2024-%D1%80#Text [in Ukrainian].

12. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). *On the redistribution of some state budget expenditures provided for the Ministry of Education and Science for 2024, the distribution of the educational subvention reserve from the state budget to local budgets in 2024* (Resolution No. 1324-p, December 26). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1324-2024-%D1%80#Text [in Ukrainian].